

УДК 655.0025:658.1

Р. М. МАШТАЛІР, С. С. КРИЛОШАНСЬКА,
Н. М. СУХОЛИТКА

ВДОСКОНАЛЕННЯ ГОСПРОЗРАХУНКОВИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ І ВИДАВНИЦТВ ПРИ РОЗРАХУНКАХ ЗА ПАПІР

На поліграфічних підприємствах системи Держкомвидаву УРСР госпрозрахункові взаємовідносини між видавництвами та поліграфічними підприємствами вимагають удосконалення і перш за все це стосується розрахунків за видавничі матеріали (папір і картон). Вони передані поліграфічним підприємствам, які несуть всі витрати, пов'язані з їх придбанням, зберіганням і використанням. Разом з тим вартість вказаних матеріалів, а також транспортно-заготівельні витрати на них — це видавничі витрати, які в міру виконання замовлень повинні повністю покривати видавництва. Такий порядок віднесення витрат на папір, картон і палітурні тканини передбачений діючою інструкцією, яка регламентує планування, облік та калькулювання собівартості видавничої продукції*. Однак при існуючій організації обліку і розрахунків республіканські видавництва сплачують поліграфічним підприємствам вартість матеріалів за преїскурантом, а транспортно-заготівельні витрати на них за встановленими Державним комітетом Ради Міністрів УРСР по пресі у 1964 р. єдиними для всіх підприємств нормативами в розмірі 12 крб на 1 т паперу та 10 крб. на 1 т картону. Передбачено, що витрати, пов'язані з транспортуванням видавничих матеріалів від баз і складів постачальників на склади поліграфічних підприємств, покриваються. Ішні види транспортно-заготівельних витрат — на утримання персоналу та склад-

* Планирование, учет и калькулирование себестоимости издательской продукции. Инструкция. М., 1985.

ських приміщень для зберігання матеріалів, витрати на транспортування з базових на оперативні склади підприємств і вантажно-розвантажувальні роботи відносяться до витрат на виробництво продукції поліграфічних підприємств.

Слід відзначити, що на час введення вказаних нормативів поліграфічні підприємства не мали базових складів для зберігання паперу та картону, а також транспорту для перевезення цих матеріалів. Тепер на великих поліграфічних підприємствах побудовані й експлуатуються базові склади для зберігання видавничих матеріалів, підприємства мають власні транспортні засоби (транспортні підрозділи), які здійснюють перевезення цих матеріалів з базового на оперативні склади, а в умовах функціонування об'єднань — з базового складу головного підприємства на оперативні склади інших підприємств об'єднання. Транспорт підприємств здійснює і частину перевезень видавничих матеріалів від залізничних станцій. Крім того, на підприємствах створені структурні підрозділи або розширені штати існуючих підрозділів для постачання та використання видавничих матеріалів.

Таким чином, при існуючому порядку обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат на видавничі матеріали видавництва покривають тільки частину їх (у межах встановленого нормативу). Решта витрат, тобто витрати на роботи та послуги видавництвам, що не включаються у товарну продукцію поліграфічних підприємств, відносяться на її собівартість і необгрунтовано збільшують її.

У зв'язку з цим важливе значення має дослідження рівня транспортно-заготівельних витрат поліграфічних підприємств на видавничі матеріали, аналіз організації їх обліку та розподілу.

Проведено аналіз рівня фактичних транспортно-заготівельних витрат на видавничі матеріали поліграфічних підприємств РВО «Поліграфкнига». На основі первинної документації — товарно-транспортних накладних, рахунків постачальників, рахунків-фактур міжобласних поліграфбаз Головополіграфпостачу, кошторисів витрат поліграфічних підприємств на утримання складів, транспортного господарства — виявлено витрати на міжміські перевезення матеріалів залізничним, водним та автотранспортом; витрати на перевезення у межах міста автотранспортно-експедиційними підприємствами; витрати, пов'язані з постачанням, зберіганням, складською обробкою та вантажно-розвантажувальними роботами; витрати на транспортування видавничих матеріалів власним транспортом поліграфічних підприємств. Як показали дослідження на всіх підприємствах об'єднання, фактичні транспортно-заготівельні витрати в розрахунку на 1 т паперу та картону перевищують встановлені укрупнені нормативи. Наприклад, при нормативі 12 крб. на 1 т паперу фактичні витрати становлять від 12,73 до 28,92 крб. на тонну; при нормативі 10 крб. на 1 т картону фактичні витрати знаходяться в межах від 13,56 до 26,86 крб.

До основних факторів, які вплинули на транспортно-заготівельні витрати, належать: вид транспорту, що використовувався для міжміських перевезень; віддаленість поліграфічного підприємства від постачальника матеріалів; спосіб перевезення (вагон, контейнер); ступінь використання вантажомісткості транспортних засобів, а також структура поставок. Таким чином, транспортно-заготівельні витрати на 1 т видавничих матеріалів об'єктивно різні не тільки по підприємствах, а й по роках у межах одного підприємства.

Отже, аналіз транспортно-заготівельних витрат поліграфічних підприємств на видавничі матеріали свідчить про недостатню обґрунтованість застосування незмінних єдиних для всіх поліграфічних підприємств республіки укрупнених нормативів транспортно-заготівельних витрат на ці матеріали. Необґрунтованість нормативів підтверджується тим, що вони орієнтовані на покриття не всіх, а лише частини транспортно-заготівельних витрат поліграфічних підприємств, а також не індивідуальних для підприємства чи групи підприємств, а середніх транспортно-заготівельних витрат, що в умовах повного госпрозрахунку неприпустиме.

За даними РВО «Поліграфкнига» тільки протягом одного року підприємствами об'єднання до складу собівартості продукції включено транспортно-заготівельні витрати на видавничі матеріали в сумі 517,9 тис. крб., а фактичні транспортно-заготівельні витрати на папір і картон перевищують кошти, отримані від видавництв на їх покриття, на 430,8 тис. крб. Отже, необхідне вдосконалення порядку визначення нормативу транспортно-заготівельних витрат на видавничі папір та картон.

На основі досліджень визначено напрями удосконалення розробки нормативів транспортно-заготівельних витрат і порядок розрахунків видавництв з поліграфічними підприємствами за ці матеріали. Рекомендується надати право поліграфічним підприємствам (об'єднанню) самостійно, за узгодженням з видавництвами, щорічно визначати норматив транспортно-накладних витрат на 1 т паперу та картону. При визначенні нормативу слід виходити з рівня, який би забезпечував покриття всіх видів транспортно-заготівельних витрат підприємств: на міжміські перевезення матеріалів, на перевезення автотранспортними підприємствами міста; на транспортування матеріалів власним транспортом поліграфічних підприємств (з врахуванням планової норми рентабельності); на зберігання, складську обробку, вантажно-розвантажувальні роботи з врахуванням планової норми рентабельності за надання послуг даного виду. Врахування вказаних витрат забезпечить не тільки їх самоокупність, а й створить умови для впровадження внутрівиробничого госпрозрахунку у структурних підрозділах поліграфічних підприємств, які зайняті операціями з видавничими матеріалами.

Основою для визначення нормативу транспортно-заготівельних витрат є плановий і звітний кошториси, які повинні розроб-

лятися на поліграфічних підприємствах щорічно за формою 1 (див. таблицю).

Річну планову суму витрат на міжміські перевезення слід визначати на основі фактичних середніх витрат на 1 т видавничого паперу (картону), за минулий рік і планової кількості цих матеріалів у тонах. Аналогічно визначають планову суму витрат на перевезення матеріалів у межах міста автотранспортно-експедиційними підприємствами. Планові суми витрат на перевезен-

Ф о р м а 1

Плановий кошторис і норматив транспортно-заготівельних витрат на 1 т паперу (картону)

Показники	За даними минулого року, крб.			На плановий рік, крб.		
	План	Звт (оці-куване ви-конання)	Відхилен-ня від плану	За планом	Зіт планом з врахуван-ням відхилен-ня	Витрати на 1 т (норма-тив)
1	2	3	4	5	6	7
Річне надходження (витрати) паперу (картону), т	×		×		×	×
Витрати на міжміські перевезення залізничним, водним та автотранспортом						
Витрати на перевезення паперу (картону) в межах міста АТП						
Витрати на транспортування паперу (картону) транспортом поліграфічних підприємств						
Витрати на постачання, зберігання, складську обробку, вантажно-розвантажувальні роботи						
Всього транспортно-заготівельних витрат						×
Норматив транспортно-заготівельних витрат на 1 т паперу (картону) по підприємству	×	×	×	×	×	×

ня видавничих матеріалів транспортом підприємства, на постачання, зберігання, складську обробку і вантажно-розвантажувальні роботи визначають на основі планових кошторисів цих витрат по підприємству в цілому з розподілом їх прямим методом або пропорційно до кількості видавничих і поліграфічних матеріалів у тоннах по плановому надходженню (витратах). Складання звітного кошторису транспортно-заготівельних витрат

вимагає ведення обліку фактичної їх суми наростаючим підсумком. Відхилення фактичної суми цих витрат від планової слід корегувати в розрахунках з видавництвами щоквартально або за рік на основі письмового погодження з ними.

При цьому норматив транспортно-заготівельних витрат на 1 т паперу (картону) по підприємству визначається виходячи з загальної суми цих витрат за плановим кошторисом і річного планового надходження (витрат) даного виду матеріалів у тонах. Для поліграфічних підприємств, що входять до складу виробничих об'єднань і постачаються видавничими матеріалами від Головного підприємства, рекомендується застосовувати нормативи транспортно-заготівельних витрат, встановлені для підприємства-постачальника.

Впровадження запропонованої методики визначення нормативів транспортно-заготівельних витрат на видавничі матеріали й удосконалення на цій основі госпрозрахункових відносин поліграфічних підприємств і видавництв вимагає внесення змін у систему обліку та розподілу цього виду витрат з метою забезпечення необхідної інформації про фактичні їх розміри. У зв'язку з цим необхідно вести окремий наростаючий облік всіх видів транспортно-заготівельних витрат на папір і картон у вигляді реєстрів. Реєстри транспортно-заготівельних витрат на міжміські перевезення та перевезення у межах міста АТП повинні вестись окремо і відображати кількість перевезених матеріалів у тоннах. Рекомендується ввести на підприємствах облік витрат на транспортування видавничих матеріалів власним транспортом, а також витрат, зв'язаних з постачанням, зберіганням, складською обробкою і вантажно-розвантажувальними роботами, відносити їх в складі транспортно-заготівельних витрат на вартість видавничих матеріалів, як витрати та послуги, що не включаються в товарну продукцію підприємств.

Такий порядок обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат на видавничі папір і картон і впровадження розрахункового нормативу на них забезпечить обґрунтований підхід до формування собівартості видавничої продукції і собівартості продукції на поліграфічних підприємствах, зміцнить принципи госпрозрахункових відносин видавництв і поліграфічних підприємств.

Стаття надійшла до редколегії 25.12.87